

Checklist jongerenparticipatie voor praktijkorganisaties en beleidsmakers

Inhoud

1	Checklist op basis van onderzoek bij de Kerngroep jongeren Amsterdam Nieuw-West	3
2	Checklist voor bestaande overleggen waarbij men jongeren wil uitnodigen	4
3	Checklist voor initiatieven zoals de kerngroep, waarbij jongeren plannen maken	5
4	Checklist voor iedereen die jongeren wil betrekken (uitspraken van jongeren zelf)	6

1 Checklist op basis van onderzoek bij de Kerngroep jongeren Amsterdam Nieuw-West

Deze checklist is gemaakt op basis van onderzoek bij de Kerngroep jongeren in Amsterdam Nieuw-West in 2025-2026. De Kerngroep jongeren – die elk jaar in samenstelling wisselt – komt onder begeleiding van ONE jongerenwerk elke week bijeen gedurende een klein jaar. De groep is opgericht als onderdeel van het Nationaal Programma Samen Nieuw West (NPSNW). In dit 20-jarige programma worden verbeterplannen gemaakt, onder andere rond opgroeien en opvoeden ('Kansen voor de Jeugd'). Het programma richt zich op meer samenwerking, meer bundeling, meer focus. Participatie van jongeren en ouders is een belangrijk onderdeel, voor jongeren dus belegd in onder andere de Kerngroep. Jongeren uit de Kerngroep bedachten de afgelopen jaren onder andere een plan voor meer studieplekken tijdens toetsweken en een door hun eigen ervaringen geïnspireerd programma voor Loopbaanoriëntatielessen.

Hoe werkt de Kerngroep?

Jongeren in de Kerngroep bedenken in hun eigen veilige setting plannen en daarbij komen praktijkpartners aansluiten. Wie dat zijn wordt (op basis van input van jongeren) bepaald door kerngroepbegeleiders en gefaciliteerd door het NPSNW. De praktijkpartners denken mee hoe de plannen concreet kunnen worden. Het is daarna aan beleid en samenwerkingspartners om met de jongeren te zorgen dat de plannen gerealiseerd kunnen worden. Jongeren komen hun plannen als onderdeel van het proces ook toelichten in gezamenlijke tweemaandelijks overleggen van het 'Opgaveteam Kansen voor de Jeugd' in Nieuw-West. Deelnemers daaraan zijn (volwassen) vertegenwoordigers van praktijkorganisaties uit onder andere jeugdhulp en onderwijs. Enkele jongeren van de kerngroep nemen, ook los van de presentatie van hun eigen plannen, altijd deel aan dat overleg. Ze brengen hun stem in, in onderwerpen die er besproken worden. Zie ook de beschrijving van de kerngroep in: Bouwstenen voor betekenisvolle jongerenparticipatie: Kerngroep Jongeren Nieuw-West.

Waar deden we onderzoek naar?

Het Verwey-Jonker Instituut keek in dit tweede onderzoek mee hoe de interactie tussen jongeren en volwassenen bij de kerngroep en in het Opgaveteam verliep en interviewde daar jongeren en volwassenen over. Ook onderzochten we aan de hand van interviews wat er nodig is om de plannen die jongeren bedenken echt uit te voeren en duurzaam te borgen. We voerden tot slot een peiling uit onder vijf voormalige kerngroep-jongeren over valkuilen en successen en lessen uit hun interacties met volwassenen in diverse settings. Samen vormt dit de bron voor deze checklist.

Voor wie is deze checklist?

De checklist kan nuttig zijn voor het Opgaveteam en het programmateam Kansen voor de Jeugd in Nieuw-West, maar ook voor andere praktijkorganisaties of gemeenten die werk willen maken van jongerenparticipatie. Veel andere kennis over betekenisvolle jongerenparticipatie is gebundeld bij de NJR. Bouwstenen voor betekenisvolle jongerenparticipatie

2 Checklist voor bestaande overleggen waarbij men jongeren wil uitnodigen

Vooraf

- Denk (vooraf) goed na over de doelen van het overleg en hoe participatie daaraan bijdraagt; doe niet aan participatie om de participatie. Denk goed na over wat de participatie ook de jongeren zelf oplevert.
- Zorg dat partners die deel zullen nemen aan het overleg goed op de hoogte zijn waarom en vanuit welke intentie jongeren aansluiten, zodat ze weten wat ze kunnen verwachten.
- Bouw checks in zodat gedurende het gehele proces oog gehouden wordt voor het feit dat jongeren tussen een heleboel volwassenen zitten en geïntimideerd kunnen zijn door de setting.
- Zorg voor de aanwezigheid van een begeleider die de belangen van de jongeren gedurende het overleg kan behartigen. Een begeleider zorgt voor (extra) veiligheid en ondersteuning van jongeren.
- Zorg voor een (vrijwilligers)vergoeding als jongeren niet al vanuit een bestaande setting zoals de kerngroep aansluiten.
- Zorg voor een goede voorbereiding; stuur ruim van tevoren de agenda en stukken naar de jongeren en hun begeleider toe. Verzoek de begeleider om dit vooraf met hen door te nemen en voor te bespreken, zodat de jongeren voldoende voorbereid zijn op de te voeren gesprekken met diverse volwassenen over verschillende (maatschappelijke) thema's. Deelnemende partners hebben vanuit hun functie vaak context en parate kennis die jongeren op voorhand niet hebben. Gun ze de tijd en ruimte om zich in te lezen op de desbetreffende thema's. Bied ze eventueel ook de ruimte om nog inbreng te kunnen hebben op de agenda.

Tijdens het overleg

- Zorg dat jongeren naast elkaar kunnen zitten of naast een vertrouwd persoon, zoals een begeleider.
- Vraag niet zomaar om persoonlijke verhalen te delen. Jongeren wordt nog niet altijd dezelfde professionele beleefdheid als volwassen collega's gegund; er wordt (persoonlijke) inbreng verwacht zonder voorbereiding.
- Vermijd tijdens het overleg en de communicatie daaromheen vakjargon zonder verdere toelichting. Maak gebruik van inclusief taalgebruik (taal die iedereen kan begrijpen); attendeer alle deelnemers aan de bijeenkomst daar vooraf ook op.
- Zorg dat de bijeenkomst niet te lang is. Limiteer het aantal agendapunten, zodat er voldoende ruimte aan jongeren geboden kan worden om ononderbroken en ongehaast hun input te geven. Zorg voor goede tijdsbewaking tijdens het overleg.
- Bouw in de structuur van het overleg momenten in waarop de voorzitter van het overleg expliciet reacties van jongeren uitnodigt.
- Voor alle deelnemers aan het overleg met jongeren: Schroom niet om het enthousiasme over de input van jongeren kenbaar te maken en/of om complimenten die opkomen te geven aan jongeren. Dit wordt door hen zeer gewaardeerd en draagt verder bij aan hun gevoel dat ze er ook in de desbetreffende setting mogen zijn.

3 Checklist voor initiatieven zoals de kerngroep, waarbij jongeren plannen maken

Voor wie meer wil weten over hoe een kerngroep in te richten en belangrijke voorwaarden daarbij, zie ook het vorige Verwey-Jonker onderzoek en de checklist daarbij: Kerngroep jongeren in Amsterdam Nieuw-West.

Belangrijke randvoorwaarden zijn: het letten op goede spreiding bij werving, het zorgen voor een vergoeding, het zorgen voor gezelligheid (eten, activiteiten voor groepsvorming), ruimte bieden voor eigen inbreng in regels en activiteiten door jongeren, zorgen voor goede begeleiding/goed programma met een balans tussen eigen inbreng en uitleg/duidelijke kaders, het sturen op verantwoordelijkheid en het tijdig aanhaken van samenwerkingspartners. Hier nemen we nog enkele aandachtspunten op voor bepaalde momenten in het proces.

Als volwassenen aansluiten

- Laat partners/volwassenen niet te vroeg in het proces aanhaken. Houd rekening met het feit dat jongeren zich van nature snel aanpassen aan de ideeën van volwassenen en dan minder gemotiveerd zijn om eigen ideeën te bedenken die afwijken van die van partners/volwassenen.
- Zorg voor een goede voorbereiding van partners/volwassenen vooraf aan de gezamenlijke sessie. Leg het belang van gelijkwaardigheid in de interactie uit en geef handvatten/werkwijzen mee die helpen zorgen dat jongeren (en hun ideeën) in the lead blijven.
- Zorg dat ze hun open ideeën tijdens de (brainstorm)sessie in kunnen brengen, zonder dat deze te snel ingeperkt worden. Gun jongeren voldoende tijd en ruimte om hun ideeën zelf te bedenken, uit te werken en te toetsen op haalbaarheid. Als er vanuit de partners/volwassenen criteria zijn waar een idee/initiatief aan moet voldoen e.g. praktische restricties waar rekening mee moet worden gehouden, geef dan vooraf in de vorm van duidelijke kaders mee aan de jongeren.

Als er plannen gemaakt zijn

- Bedenk goed wie en wat er allemaal nodig is/zijn voor uitvoering en het goed regelen van onderdelen.
- Zorg voor een coördinator die jongeren, beleid en praktijkpartners met elkaar verbindt en steeds de regie houdt. Mogelijk opsplitsen: een vast aanspreekpunt voor jongeren, een ander vast aanspreekpunt voor het initiatief.
- Zorg dat jongeren en (het concept van) de kerngroep al een vast gezicht/bekend zijn bij de samenwerkingspartners; zodat diverse samenwerkingspartners in de wijk zich mede betrokken en verantwoordelijk voelen voor het slagen en verduurzamen van initiatieven van de jongeren na een succesvolle pilot. Mogelijk ook waardevol; een vast eerste aanspreekpunt die ook voortgang in de gaten houdt rond jongereninitiatieven per organisatie.

4 Checklist voor iedereen die jongeren wil betrekken (uitspraken van jongeren zelf)

Grootste valkuil: Vaak is door professionals al vooraf bedacht wat jongeren wel zullen denken/vinden. Ze luisteren wel, maar willen vooral horen wat ze zelf al bedacht hebben. Motivatie voor participatie neemt dan sterk af.

Grootste successen: Wanneer volwassenen echte verantwoordelijkheid geven aan jongeren, hen ook deel uit laten maken van de uitdagende delen van het proces. Wanneer jongeren hun ideeën ook handen en voeten zien krijgen.

What to do's

- "Vragen stellen om te kijken hoe de jongere ergens naar kijkt en om te checken of je het echt begrijpt, voordat er opmerkingen worden gemaakt die als kleinerend kunnen worden opgevat. Ook het geven van verantwoordelijkheid geeft jongeren het gevoel dat ze serieus genomen worden. Daarbij is het wel altijd belangrijk dat er een plek is waar ze naar ondersteuning van de taak kunnen vragen".
- "[...] goed laten zien wat er gedaan wordt met de input van jongeren, updates regelmatig doorgeven aan jongeren".
- "Goed communiceren en vragen om toestemming voordat er een besluit genomen wordt".
- "Luister aandachtig, in plaats van direct feedback geven kun je beter sturende vragen stellen om de jongere wat meer te laten nadenken over wat beter kan. Geef de jongeren meer kansen om hun ideeën buiten de groep te delen en breng ze in contact met mensen die hen daarbij verder kunnen helpen".

What not to do's

- "Valse beloften, waarbij gezegd wordt dat iets wordt opgepakt, of eerst heel enthousiast klinken en vervolgens eigenlijk niks met het idee doen".
- "Als begeleidend volwassene zijnde is het ook niet goed om te veel zelf in te vullen voor jongeren en te weinig verantwoordelijkheid te geven".
- "Niet te snel en te hard aanspreken, dat kan jongeren afschrikken en [hen] minder snel terug laten komen naar de professionals. Dit gaat vertrouwen en relatie schaden. Niet de hele tijd zelf praten".
- "Onderbreken, geen credit geven bij het herhalen van iemands idee, sarcastische vragen stellen, praten alsof je tegen een kind praat".

Voor meer informatie over het onderzoek, quotes van jongeren over waar het soms mis gaat als zij betrokken worden en voorbeeldvragen om in je organisatie te bespreken is er ook een powerpoint beschikbaar op www.verwey-jonker.nl.

COLOFON

Auteurs: Dr. M. Distelbrink
R. van Rhemen, MSc
Omslag Adobe Illustrator
Uitgave Verwey-Jonker Instituut
Giessenplein 59-C
3522 KE Utrecht
T (030) 230 07 99
E secr@verwey-jonker.nl
I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, augustus 2026

ISBN: 978-94-6409-450-3

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on the condition that the source is mentioned.

Het gebruik van dit rapport staat iedereen vrij. Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.